

Szent-Györgyi Albert tiszteletére

Stockholmban ebben az évben Szent-Györgyi Albert szegedi egyetemi tanárt munkálkodásáért, tudományos eredményeiért az orvosi Nobel-díjjal jutalmazták meg. Örültem a jó hírnék és hivatlanul is osztozom az érdemeiben megbecsült tudós boldogságában. Mikor rádiónyilatkozatát olvastam az újságokban, akaratlanul is felsóhajtottam magamból a költő szavait: Ember az embertelenségben.

Ember, aki embertelen világunkban egy magasabbrendű életforma elérése érdekében évtizedek óta kutat, mérleget és értékel s akinek laboratóriumi elfoglaltsága mellett arra is marad ideje, hogy körültekintően a rendezetlen tájon, hogy megismerkedjem a rejtett és rejtőzködő társadalmi viszonylatokkal s ne csak felülemelkedett szemlélője maradjon, hanem építő akaratával bele is szóljon a zűrzavarba. Egy ember, aki, miközben dogozik, tudja és a legünnepelesebb pillanatokban kimondja, hogy: „A tehetség érvényesülésének itthon nincs szabad útja, tudományos berendezkedésünkben sok hiba van.” De nemcsak megállapít, hanem mindjárt a megoldás lehetőségeivel is foglalkozik. Mindenek felett az ifjúság felkészületlenségétől, szellemi elparlagiasodásától fél, s ezért is új, időszerű iskolai reformok bevezetését kívánja. Egy pillanatra sem kalandozik el a politika útvesztői felé, nyilván nagyon jól tudja, hogy a mai embere mennyi bajt, egyéni és társadalmi szenvedést köszönhet azoknak a lelkiismeretlenül spekuláló politikusoknak, akik jobbról és balról, lentről és fentről, mint hajcsárok a barmaikat, úgy hajtják vágóhídra emberek ezreit és százezreit. Az újságok frázisdzsungelében milyen jólesett olvasnom a professzor szerény, de komolyan átgondolt és nagyon igazul hangzó szavait, mikor azt mondta: „Ha a tudomány egy szerény, csendesen dolgozó munkását ilyen kitüntetés éri, az szinte érthetetlennek látszik, mert hiszen kutatásaival nem tett többet, csak éppen saját vágyait elégítette ki”. Milyen világos, egyértelmű és megnyugtató ez a mondat. Minden hiszterikus kitörés nélkül vádolja az élet kártevőit, a zseniális kalandorokat és a kalandokba keveredett ostobákat és rámutat arra a szociális igazságra, hogy az ember legszubjektivebb vágyaiban, érzéseiben és gondolataiban árulja el társadalmi jelentőségét.

Bensőségesen vallom, hogy Szent-Györgyi professzor kitartó tudományos munkálkodása, etikus emberi magatartása mintaképül szolgálhat mindazok előtt, akik őszintén kívánják elrontott életünk reorganizálását és át tudják látni, hogy a hatalmi politika reklámtábláin és elveszejtő csapdái túl még élnek egyéb erők is és fáradhatatlanul munkálkodnak beteg testünk meggyógyításán, elfáradt szellemünk megművelésén.

Talán nem tűnik túl nevetségesnek, ha úgy vélem, hogy a politikai haszonlesők még nem tudtak bennünket olyan mélyen a sárba nyomni, hogy a tudomány művelői vissza ne segíthetnének emberi méltóságunkba.

Kassák Lajos